

'Kan kunst de wereld redden?' stond in grote letters op de Gentse trams toen Jan Hoet met zijn Over the Edges-festival de stad inplamde. De wereld niet. Maar misschien wel een wijk. Victoria Deluxe en de Zebrastraat proberen het elk op hun manier.

DOOR HANNES CATTEBEKE/FOTO'S LIES WILLAERT

DE VAKBOND DER

Het is in Gent niet anders dan in de andere Vlaamse steden. De woonkosten zijn er de voorbije jaren flink gestegen. Nieuwe sociale woningen laten op zich wachten. Dus krijgen de allerarmsten het steeds moeilijker om naast hun strijd voor een dak boven hun hoofd nog iets anders met hun leven aan te vangen.

Precies daarom ontstond vijf jaar geleden Victoria Deluxe. Artistiek directeur Dirk Pauwels zag wel iets in de oproep van Vlaams minister van Cultuur Bert Anciaux (Spirit) om alle maatschappelijke groepen van kunst te laten proeven. In het West-Vlaamse Menen was Dominique Willaert toen al jaren bezig met De Figuranten, en die bleek de geknip-te man voor Victoria Deluxe. 'Ik wou altijd al los van de reguliere kunstsector een breder sociaal stadsverhaal te schrijven. Nu krijgen we zowel middelen uit het Kunstendecreet als van de stad Gent en de provincie Oost-Vlaanderen. Het zou oneerlijk zijn om aan de klaagmuur te gaan staan, we worden goed ondersteund', zegt Willaert. 'De eigen inkomsten blijven beperkt tot de opbreng-

sten van de tweewekelijkse bar op vrijdagavond en de voorstellingen, die wel altijd goed zijn voor een vol huis. Onze manier van werken is in.' Maar dat is voor hem nog geen reden om Shakespeare op de planken te brengen of om zich aan dure decors te wagen. 'De creatieve producties dienen vooral als motor om samen te komen. Wij investeren liever in werknemers. Mensen die sociaal-agogisch heel vaardig zijn of een artistieke meerwaarde kunnen brengen.'

Een werknemer van Victoria Deluxe kan er maar beter niet te veel hobby's op nahouden. De term 'overuren' wordt er niet gebruikt. Willaert noemt het 'vrijwilligerswerk binnen de eigen organisatie'. Dat kan een avondproductie zijn, maar net zo goed een planningweekend in de Ardennen. En elk personeelslid is de vaste 'buddy' van een of meer gasten, de vertrouwenspersoon waar die altijd bij terecht kunnen. Zelfs in de zomermaanden is Victoria Deluxe nooit echt gesloten. Willaert: 'De burgers blijven dan langskomen voor een koffie, om hun mail te checken of om paperassen in te vullen.'

TEGEN DE AMERIKANEN!

Op een kletsnatte voormiddag spurten zes jongelui uit een geleende bestelwagen buurtcentrum Nieuwland vlak bij de Sleepstraat binnen. Op de grond schreeuwen de kleuren van de spandoeken en schilderijen om aandacht. Rond de tafels en de koffiepot zwemt een even bont allegaartje rond. Onder hen Gentse jongeren uit de wijkschool De Buurt, een twintigtal Bolivianen die hier voor drie weken komen meewerken aan een productie, een tijdelijke werkloze uit West-Vlaanderen en enkele vaste klanten van Victoria Deluxe.

Willaert haalt zijn beste Spaans boven om iedereen diets te maken wat er nog allemaal moet gebeuren voor het orgelpunt van de voorbije drie weken: een straatmanifestatie met klare eisen. 'Ik ben wat moe aan het worden', fluistert de 48-jarige Eddy Van Laecke. 'Na twee weken zit ik erdoor.' De Gentenaar, die een T-shirt draagt met 'Gentse Fieste' en 'Buffalo's' erop, heeft jarenlang geprobeerd om aan werk te raken. 'Ik wou een job, maar mijn familie heeft me dat altijd afgeraden', zegt hij. 'Nu zie ik wel in dat de gewone arbeidsmarkt voor mij te hoog

GEKWETSTEN

gegrepen is. Het heeft lang geduurd voor ik dat kon aanvaarden. Bij Victoria Deluxe heb ik mijn plaats gevonden. Ik denk wel dat de mensen hier tevreden zijn over mij.'

'Wie klaar is met zijn werk, kan bij ons komen helpen. En vanavond gaan we niet in de refter eten, maar op restaurant! Iedereen krijgt 10 euro en dat dient niet voor een pita.' McDonald's is al helemaal uitgesloten. 'We zijn tegen de Amerikanen!' Luid gejoel, niet het minst bij de Bolivianen.

Dat de manifestatie nogal politiek getint zal zijn, is te merken aan de borden die al klaar zijn. Fastfoodketens moeten het ontgelden, 'België moet investeren in één gratis fiets voor elke Belg', 'Er moet dringend een uitvinding komen die ervoor zorgt dat alle mensen wereldwijd kunnen eten tot ze genoeg hebben'. Afwachten of ze die laatste op vrijdag vlot zullen scanderen. Dan lijkt 'Meer hart, *más corazón*' gemakkelijker. Of 'Dump het Vlaams Belang'.

Echt rechts kun je de deelnemers van de productie niet noemen. Is de zakelijke leider van Victoria Deluxe niet Dirk Holemans, oud-voorzitter van Agalev? 'We doen niet

aan partijpolitiek', aldus Willaert. 'Maar die perceptie ontstaat wel als iemand uit de politiek coördinator wordt. We zouden onze burgers heel gemakkelijk kunnen indocineren. Maar ethisch is het onze plicht om pluralistisch te zijn.'

Als Willaert consequent het woord 'burgers' gebruikt om zijn doelpubliek te benoemen, heeft hij daar ook geen liberale bijbedoelingen mee. 'De term kansarmen weiger ik te gebruiken', zegt hij. 'We willen de mensen ertoe aanzetten om burgers te zijn, om op eigen benen te staan.' Willaert beseft heel goed dat er ook onder zijn burgers — en zelfs bij de vrijwilligers — Vlaams Belangkiezers zijn. 'We praten daar ook over. Maar op wie ze uiteindelijk stemmen, blijft hun keuze. Aan de andere kant is het wel opvallend hoe goed de samenwerking verloopt tussen allochtonen en armere Gentenaars.'

VAN DE STRAAT

Voortdurend checken ze bij Victoria Deluxe of er in de buurten niemand achterblijft. 'We vergelijken ons vaak met een vak-

bond voor kwetsbaren en gekwetsten', aldus Willaert. 'Wij trachten hen binnen hun leven weer zin en betekenis te laten ontwikkelen. Niet door een klein toneeltje te spelen of een workshop breien te organiseren. Wel door ze te laten deelnemen aan een echte productie met artistieke waarde. Aan de andere kant moeten we ons ook bezighouden met de primaire behoeften. Van de middelen uit ons Noodfonds huren we een grote flat om de mensen van de straat te houden'

Heeft Willaert nog tijd om te dromen? 'Ik wil graag een film maken', zegt hij. Het dossier ligt momenteel bij het Vlaams Audiovisueel Fonds. Zowel het Filmfestival Vlaanderen Gent, de provincie Oost-Vlaanderen als tv-zender Canvas heeft al interesse getoond. Het ziet er dus niet slecht

EVA BAL
THEATERMAAKSTER,
WERKT IN GENT,
WOONT IN SINT-
MARTENS-LATEM.

'Wat me in Gent inspireert, is dat er veel en diverse theatergroepen naast elkaar bestaan, elk met hun eigen stijl en doelstellingen. Geen grote wasmachine waarin alles ronddraait, maar gezelschappen die hun oorspronkelijkheid bewaren en elkaar daarmee nieuwsgierig maken. Dat kottige, daar hou ik van. Net als van de Bijloke, waar ik 27 jaar gewoond heb. Dat is mijn favoriete plek. Opnieuw: omdat je er zo'n diversiteit aan mensen vindt. Mensen met een verschillende afkomst en met uiteenlopende beroepen gaan er argeloos en spontaan met elkaar om. Heerlijk toch?'

CULTUUR IN DE WIJK

uit. Willaert blijft voorzichtig, helemaal in de lijn van zijn werktitel: *Voorlopig niks*. 'Euforie blijft bij ons altijd zeer misplaatst, ook al lijkt daar aanleiding toe. Wij houden ons laag bij de grond', zegt hij. Meer nog dan een goede film af te leveren, is het de bedoeling om alle 200 burgers die ooit hebben deelgenomen aan een productie een rol te geven. Een van hen zal zeker op de eerste rij staan als het zover komt. Tourad Kane, een Mauretaniër die ondertussen bijna vier jaar in België woont, werd door Willaert ontdekt toen Victoria Deluxe vorig jaar de Kerkbeschermingsactie ondersteunde voor mensen zonder papieren. 'In een kerk vol sans-papiers was ik de clown van dienst', vertelt hij in zijn sappige Afrikaans-Frans. 'We zaten diep in de shit, maar ik wist toch nu en dan iemand aan het lachen te brengen. Meestal met gebaren, want zoveel talen ken ik nu ook weer niet.' Voor Kane was Victoria Deluxe de laatste strohalm waar hij zich aan kon vastklampen. 'Ik had al drie keer een negatief antwoord gekregen op mijn asielaanvraag. Ondertussen ging het enigszins de goede kant op in mijn thuisland. Ik miste mijn familie enorm. De twijfel verdween toen ik Victoria Deluxe ontdekte. Improviseren en acteren zijn uitstekende uitlaatkleppen. Er gaat

Kunst in De Cirk

Burgers bij Victoria Deluxe? De benaming lijkt veel meer aan te sluiten bij het doelpubliek van het nieuwe woonproject in de Zebrastraat, aan de andere kant van de stad vlak bij Kinopolis. Met 21 arbeiderswoningen en 80 appartementen was De Cirk tot 2002 een van de oudste sociale woonblokken van Gent. Stadarchitect Karel Van Rysselberghe ontwierp het complex aan het begin van de 20^e eeuw. Aan de straatkant kwam een huizenrij. Daarachter tekende hij een ovaal binnenkoer met appartementen errond. Destijds was het een revolutionair complex, met een stortkoker, stromend water en sterke sociale controle. De Cirk raakte nooit beschermd als monument en gaandeweg kon de Gentse Maatschappij voor Huisvesting (GMH) de levensvatbaarheid niet meer garanderen. Einde jaren 1990 werden er geen nieuwe huurders meer aangetrokken. De leegstand maakte van de site een halve ruïne. De kosten voor een renovatie liepen tot in de miljoenen euro, en de GMH besliste om een openbare verkoop te organiseren. Toen deed Alain Liedts zijn intrede. De nu zestigjarige bestuurder van verschillende consultancybedrijven besliste om de site met zijn Stichting Liedts-Meesen op te kopen voor 2,7 miljoen

euro. De GMH wreef zich in de handen, want met dat geld kon het elders in de stad veel meer sociale woningen bouwen. Liedts wist dat er nog eens 5 miljoen euro aan investeringen zouden volgen. 'De Stichting heeft het ons mogelijk gemaakt om iets te doen wat andere organisaties niet konden', zegt hij. 'Voor de privésector was het niet haalbaar omdat er op korte termijn geen winst uit te halen viel. Ook de openbare sector was niet in staat om te doen wat wij hebben gepresteerd: in acht maanden tijd hebben we alles gerenoveerd.' De succesvolle zakenman maakt er in zijn buitenverblijf in Frankrijk geen geheim van dat de Zebrastraat de speeltuin is van hem en zijn vrouw. 'Wat niet rendabel is, verdwijnt. Maar het is wel een andere soort economie. De investeringen hoeven niet terugbetaald te worden.' Liedts en zijn vaste architect, Marnix Verstraeten, hebben de uitwendige structuur van het gebouw behouden. 'Het is geen appartementsgebouw dat ze over dertig jaar met de grond gelijk zullen maken.'

BAANBREKENDE KUNST

Een typische eigenschap van de panden aan de Zebrastraat is

KOEN CRUCKE
OPERAZANGER,
GEBOREN EN GETOGEN
IN GENT.

'Zo veilig, rustig, en gemoedelijk als Gent, dat bestaat gewoonweg nergens anders. Als ik in een opera op de scene sta, haal ik enorm veel inspiratie uit de geschiedenis die de stad uitademt. Hier gebeurde het toen allemaal écht, denk ik dan, in het Gravensteen of in het Belfort. Ooit heb ik in Spanje een huis gekocht omdat ik dacht mijn oude dag daar te willen slijten. Het staat nu te koop. Hoe ouder ik word, hoe zekerder ik het weet: ik kan Gent écht niet missen.'

We willen de mensen ertoe aanzetten om burgers te zijn, om op eigen benen te staan.'

hier ook geen enkele vergadering voorbij zonder dat ik erbij ben. Toen mijn tweede thuis in juli gesloten was, heb ik mij rot verveeld. Al mijn vrienden waren gaan werken, maar ik heb geen papieren.'

Kane heeft zich de afgelopen jaren tevredengesteld met het absolute minimum. 'Dat ik plots mentaal aan de grond zat, heeft me verbaasd. Het enige wat ik normaal nodig heb, is een dak boven mijn hoofd en eten. In Antwerpen heb ik een man ontmoet die zelf te weinig geld had. Hij kon mij enkel een bed

de vrije toegang tot het binnenplein. Het mocht van Van Rysselberghe allermindst een getto worden. Ook nu kan een toevallige voorbijganger zonder vragende blikken het middenplein op. Erg sociaal kan de huidige woonfunctie nochtans niet genoemd worden. De gangen hebben veel weg van een motel. De deuren gaan open met een badge. Om de zoveel weken krijgt een deel van de appartementen een nieuwe huurder. Wie wil, kan al voor een periode van drie maanden een studio of een flat huren. De nv Zebrastraat mikt niet alleen op jonge gezinnen die nog geen vaste woonst hebben, maar vooral op bedrijven die hun gasten ergens willen onderbrengen, buitenlandse onderzoekers aan de universiteit, artiesten en studenten. Al die bewoners kunnen elkaar op donderdag wel ontmoeten in de Zebra Point-bar, maar meestal valt er in de loungeachtige ruimte voor hen weinig te beleven. De bedoeling van pr-verantwoordelijke Werner van Craenenbroeck is dan ook om zoveel mogelijk initiatieven van buitenaf naar de Zebrastraat te halen. Boven de bar zijn er verschillende seminariezalen, en tegenover de ingang bevindt zich de 750 vierkante meter grote tentoonstellingsruimte. Op het middenplein rijst uit de lage vijver een gigantische spijker. Rond dat kunstwerk kan met behulp van een hijskraan een circustent worden opgetrokken, waar in het voor- en najaar optredens, feestjes en recepties plaatsvinden.

en nu en dan wat voedsel geven, zei hij. Zo heb ik de voorbije jaren overal wel iemand gevonden die mij kon herbergen. Misschien lukt het me als acteur. Ik ben al eens gevraagd door een castingfirma voor een figurantenrol in een film.' Eventuele dialogen zullen in de toekomst ook geen probleem vormen. 'Hoe ik hier kan samenwerken met de Bolivianen? Eerlijk, ik ken geen Spaans. Maar ik heb ze de eerste dag bestookt met *Hasta la vista* en *Adios amigos*. De volgende dag wisten ze al wie ik was.'

Een van de meest welkome aanvragen kwam er van het ondertussen afgevoerde Canvasprogramma Morgen Beter, dat in de hippe bar een van zijn vaste locaties had gevonden. Dat ook de SP.A er al enkele keren een feestje bouwde, hoeft dus niet te verbazen. 'We hebben tijdens die uitzendingen veel politici over de vloer gehad', zegt van Craenenbroeck. 'Ook Groen! heeft hier al eens verzamelen geblazen, en CD&V heeft onze vergaderruimtes al gebruikt. Als privéonderneming hebben we wel het voordeel dat we het Vlaams Belang kunnen weigeren, want die partij is hier niet welkom.' De Stichting, en in het bijzonder mevrouw Meesen, gaat des te meer op zoek naar kunstenaars, het liefst nog zij die een beroep doen op nieuwe technologieën. Twee keer per jaar organiseert ze een eigen tentoonstelling. 'Die zijn behoorlijk verlieslatend, maar daarvoor dienen de opbrengsten van de woningen, de bar en de seminarieruimtes.' De familie Liedts liet zich ook al verleiden tot de aankoop van Panamarenko's Brazil. Hoog in de nok van het gebouw kijkt de gevleugelde man op de bar neer. Aan de muren is er elke maand plaats voor de werken van een andere jonge kunstenaar. En sommige organisaties, zoals de vzw Vrede of de jeugddiensten Habbekrats en Graffiti, mogen de verschillende ruimtes gratis gebruiken. Zolang meneer Liedts maar vindt dat er een meerwaarde inzit. 'En dat de kunst baanbrekend is', voegt hij eraan toe.